

העלון יוצא לעילוי נשמת
מזיאנה נגימה בת
חנינה לבית זוזאן ע"ה,
ובעלה מקיקץ
כצאני בר רחל ע"ה

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בית נאמן

מוצאי שבת פרשת "וילך", ז' בתשרי התש"ף

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

בשעה 21:00

ניתן לישמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367
או ב'קול בית נאמן':
079-9270505

חופשות שנת

כיפור צריך לקרוא לאט לאט.

שהקב"ה "נמצא" ומשיגה

ב. לפני כמה זמן אמרתי שצריכים לומר ב"ג עיקרים שאחרי התפלה: שהקב"ה "נמצא" ומשיגה, ולא לומר "מצוי ומשיגה", כי יש לזה משמעות של שכיה, וכאן הכוונה שהקב"ה נמצא ממש וזה משהו אחר לגמרי. לא כמו שאומרים הרשעים שהעולם נברא מאליו, וזה טירוף, אלא שהקב"ה נמצא בורא את העולם ומכוון אותו (עלון מס' 178 אות י"א). קם אחד והקשה: הרי הרמב"ם (פ"א מהלכות יסודי התורה ה"א) כתב מצוי, ואיך אתה מחליף את הלשון שלו?! אבל יש תנא דמסייע לי, **רבי דניאל דיין, מחבר הפיוט "גדל אלקים חי"**, שחי מאתיים שנה אחרי הרמב"ם (בשנת חמשת אלפים קס"ח בערך, ככה כתוב בספר אוצר התפלות ח"א דף נ"ב ע"א), וכתב בפיוט הזה: "גדל אלקים חי וישתבח, נמצא ואין עת אל מציאותו". למה לא כתב מצוי כלשון הרמב"ם? והרי שניהם אותו משקל בדיוק, נמ-צא מ-צוי - שתי תנועות. אלא משום שיש למלה מצוי משמעות של שכיה, ולא זו הכוונה בכלל! (ע"ע בחוברת אור תורה תמו תשע"ג סימן ק"ז אות ח').

דיין מה שאסרה תורה עליך

ג. יום הכיפורים נקרא בתפלה "יום אדיר בימי שנה", יום מיוחד בימי שנה. הראיה שהוא יום אדיר, שגם החילוניים רובם ככולם מתענים ביום הזה. פעם עשו חשבון, ומצאו שתשעים וארבעה אחוזים בארץ צמים ביום הזה. חכמים תיקנו חמשה ענויים ביום הכיפורים, ויש מוסיפים עוד ענויים, אבל אין צורך בזה. יש שעומדים כל היום וכל הלילה ולא ישנים בכלל, ויש שגם מכניסים פולים מתחת לגרביים כדי שיצטערו כל היום לעמוד עליהם. אבל לא צריכים לעשות את זה. הרמב"ם (שמונה פרקים פרק ד') כתב: יש מאמר לחכמים בירושלמי (נדרים פ"ט ה"א), ולא ראיתי מאמר נפלא ממנו. מה המאמר הזה? **"לא דיין מה שאסרה תורה אלא שאתה מוסיף עליך דברים אחרים"**. לכן לא כדאי להרבות בחומרות ביום כיפור, שאח"כ אדם יאמר: התעייפתי, אני חייב לאכול, אני חייב לשתות וכדו'. התורה מרשה לך לישון (ע"י שו"ע סי' תר"ט ס"ה ובשכנח"ג שם הגה"ט), ויש כאלה שישנים בליל כיפור בבית הכנסת (שו"ע סי' קנ"א ס"ד), אבל לא על ידי ההיכל. פעם שהייתי בבית הכנסת אלגריבה בג'ר'א, ראיתי זקנים שקשה להם

4. עוד אומרים בפיוט הזה: **"הנו אדון עולם לכל נוצר, יורה גדולתו ומלכותו"**. אבל זה לא כתוב ב"ג עיקרים של הרמב"ם. וראיתי בספר סדר רב עמרם השלם (דף נ"ב ע"ב, נדפס בירושלים שנת תרע"ב). ע"א ע"ב קנה אותו בזמן שהייתי בגיל שש. וכתב עליו שם: "קניתי את הספר בשנת תשי"א. בתאריך פלוני, מעובדו המנוח רבי אליהו כהן, בסך 1,165 פראנק". הוא היה כותב את הכל. הספר הזה כרוך בכריכה יפה ואותיות יפות, בבית-דפוס של אריה לייב בר רבי שמואל פרומקין בירושלים. הוא הדפיס סדר רב עמרם טאון, ולמטה פירושים כמו מנן האלף ועוד) בפירוש מגן האלף שם, **שכתב-יד לא כתוב יורה גדולתו אלא "יודה"**, וככה צריך לומר: **"הנו אדון עולם, וכל נוצר יודה גדולתו ומלכותו"**. זהו העיקר החמישי שכתב הרמב"ם "שאין עבודה לזולתו", כלומר שכל נוצר יודה גדולתו של הקב"ה. מטעם זה לא אומרים ביום ראש חודש כסולתה לאריכות ימים: **"זבדיה ישמרני ויחיני"**, כי מי ישמור את זבדיה הזה? **צריך לומר "ה' ישמרני ויחיני"**. לפני כמה שנים אמרתי את זה, ואח"כ נודע לי שרבי חיים סנוואני שהיה מקובל גדול אמר ג"כ "ה' ישמרני ויחיני", וכמו שהפסוק אומר "ה' ישמרנו ויחינו" (תהלים נ"ג א'), ולא אומר זבדיה. ויש גם הוכחה מהגמרא

(שבועות ל"ה ע"ב), ופעם הארכתי בזה (בעלון מס' 69 אותיות מ-ג'). השומע ישמע והחדלים יחדלו. לא אכפת לי אם ישמעו לי או לא, אני אומר מה שאני חושב עם מקורות וראיות, ומי שרוצה לדחוק ולדחות, דחיק ואתי מרחיק, שיעזוב אותי.

"לך אלי תשוקתי"

א. שבוע טוב ומבורך. הפיוט הזה "לך אלי תשוקתי" אין כמוהו בכל הפיוטים שלנו, גם לספרדים וגם לאשכנזים. בשביל זה הבאתי לכאן ספר יריעות שלמה, שכתוב שם (עמ' 22) ככה: במחזור ספרדי נמצא בערבית ליל יום הכיפורים לפני כל נדרי הפיוט "שמע קולי", והוא שם אחר פיוט המתחיל "לך אלי תשוקתי". אשר הוא נפלא, ויחיד בכל פיוטי הספרדים, ברגשות הלב, ומסירת הנפש ליצורה, ומליצה צחה מאד. ולא נודע שם מחברה. זה הלשון שם. בהמשך הוא מצדד אולי שני הפיוטים האלה של רב האי גאון, אבל באמת יש הבדל נראה בין דרכי לשונם. רב האי גאון חיבר את הפיוט "שמע קולי", ואין מה להשוות ביניהם. בדורות האחרונים באו והתחילו לעשות כל מיני "פלפולי סבתא", ואמרו שמחבר הפיוט "לך אלי תשוקתי" זה רבי אברהם אבן עזרא. ופעם שאלתי ספר "שירי אבן עזרא" מהספרייה של רבי ינון חורי ע"ה שיש שם כל שירי חכמי ספרד במהדורה המחודשת ביותר, וראיתי שהכניסו שם (שיר קל"ג) בפשיטות את הפיוט הזה! מי אמר להם שאבן עזרא חיבר אותו? בגלל שמצאו שם ראשי תיבות "אברהם". אבל מי אמר שזה אבן עזרא? וגם זה לא ראשי תיבות בראשי החרוזים אלא רק ליקטו אותיות סתם. הרב ע"ה (חזון עובדיה-מים נוראים עמ' רס"ב) כותב שרבי יהודה הלוי חיבר אותו. אבל אין הוכחה גם לזה. לכן הכי טוב להשאיר את זה כשירה סתומה, "שירה יתומה", ולא יודעים מי חיבר אותו. אבל הוא נאמר מעמקי הנפש. המחבר משתפר בתפלה, וכמו שאמרה חנה "ואשפוך את נפשי לפני ה'" (שמואל א' א' ט"ו). פעם אחת בשנת תשכ"ו (לפני חמשים וארבע שנים) עשיתי כיפור בבית הכנסת אלגריבה בג'ר'א, והיה שם הרב עמוס כהן ז"ל, קורא את הפיוט הזה. הוא היה קורא בדמעות כל הזמן, וכאשר גמר את הפיוט, כל המטפחת שלו ספוגה דמעות. ממש ככה ראיתי אותו, וזה משהו מדהים. אני גם מתרגש מזה, אבל עוצר את עצמי ולא מוריד דמעות בפני האנשים. זה פיוט מיוחד במינו. הבעיה שרוב המתפללים קוראים אותו כ"כ מהר, ולא טועמים בו כלום. אם אדם יקרא אותו במהירות, אין שום טעם בזה. לכן יישר כחם של הפייטנים שלנו שקראו אותו לאט לאט. וגם בליל

1. ע"פ הספר הזה תיקנתי בכמה מקומות. למשל בפיוט "אגדלך אלקי כל נשמה", שהמלים משובשות שם. מה שאומרים "היכול איש חקור את סוד יוצרו", זה לא מתאים לפי המשקל. ואם נאמר "סוד יצרו", ג"כ לא מתאים. לכן הנוסח הנכון: "היכול איש חקור סוד א-ל יצרו", כלומר סוד של ה' שיצר אותו. זה גם מתאים לפי המשקל, והכל מסודר בדיוק.
2. זה בית הכנסת הכי עתיק בעולם. פעם בשנה בל"ג לעומר עושים שם חגיגות וכל מיני דברים כאלה, וכל מי שנוסע לשם מכיר אותו. בית הכנסת המקורי היה קטן, ואח"כ הרחיבו אותו מסביב. כאשר נכנסים לבית הכנסת הקטן, שמה מוציאים ספר תורה, אדם חייב לחלוץ נעליים. וגם הגויים שבאים לשם. זה היה מנהג קדום. הרשב"ש (פ"מנו"ה) כותב שבמקומות שנוהגים להוריד נעליים צריך להמשיך במנהג הזה, ושכן הנהיג מר אביו הרשב"ץ. ע"פ הכתוב "של נעליך מעל רגליך" (שמות ג' ה'), וזה מוצא בכף החיים (סי' צ"א אות כ"ה).
3. השם של החכם הזה רבי כמייס כהן. אבל כאן בארץ מתביישים במלה הזאת, וקראו לו עמוס. פעם נעשיו לו חמשה נסים (הוא ורש אואם באחד הספרים שלו), והנס האחרון גדול מכולם, שהיה מלמד תלמידים בג'ר'א ובאמצע בארץ ערבי ודקר אותם וכמעט הגיע ללב, והיה כפסע בינו ובין המות, כי אילו היה מגיע ללב לא היה מה לעשות יותר. הוציאו קול בארץ ישראל שהוא נרצח, אבל באמת הוא חי בנסי נסים. כתבתי לו כמה מלים על זה, ומצאתי לו פסוק: "חונה מלאך י-י סביב ליראיו" (תהלים ל"ד ח'), ראשי תיבות חמים. אמנם כותבים כמייס כהן" ולא בחי"ת, אבל הבאתי ראיות גם לזה (עיי' בספר מגדולי ישראל ח"ג עמ' ר"ב). פעם היה "פלפול" כנסת אם כותבים מלכוף בכ"ף או מחלוף בח"ת, ובזכו זה ארבעים דקות עד שגיע אחד שישלים את המנין לששים ואחד קולות...

להקדשות והנצחות: 052-7130552

עיצוב גרפי: האלף 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	17:34	18:44
ת"א:	17:51	18:46
חיפה:	17:39	18:45
ב"ש:	17:51	18:46

לחזור הביתה, והיו ישינים בפניה בחצר בית הכנסת.⁵

דין החולים ביום הכיפורים

ד. אבל צריך לזכור דבר אחד, שלמרות חמשה ענויים הנ"ל כתוב בתורה "**וחי בהם**" (ויקרא י"ח ה'), ודרשו בגמרא (יומא פ"ה ע"ב): **וחי בהם ולא שימות בהם**. לכן ספק פיקוח נפש דוחה כיפור, וכ"ש בוודאי פיקוח נפש. היום יש אנשים שרוצים להחמיר על עצמם בזה. **היה אחד עם מחלת לב רח"ל**, שהרופא אמר לו שהוא חייב לאכול, וגם הרב עובדיה זצ"ל אמר לו: מי שצוה אותנו לצום ציוה אותך לאכול. והוא אומר: אני רוצה להחמיר ולצום. אמרו לו לא להחמיר בזה. ולא הסכים. במוצאי כיפור אמר: אתם רואים שצמתי וחייתי והכל בסדר. בא הביתה, נפל על פתח הבית והלך. **אותו הדבר חולה כליות**, שזה ג"כ מסוכף, אם הוא מזלזל בעצמו וצם כל היום כולו, הכליות מתייבשות וגמר את החיים רח"ל. **מי שיש לו סכרה**, לפעמים אפשר להתמודד איתה, ע"י שלוקחים כדורים ומסתדרים בזה. ויש גם זריקות "אינסולין" (הרב ע"ה תמיד היה מקבל אינסולין. הבן שלו רבי משה שליט"א היה מזריק לו זריקה כזאת כל יום פעמים-שלוש לפני האוכל, והיה מחזיק מעמד בזה)⁷. וגם בכיפור צריכים לעשות את זה. אבל לפעמים חייבים לאכול, כי יכול להיות הפוך, שחולה בסכרת מקבל "היפ"י", שהסוכר יורד לו בגוף (המדה של הסוכר משבעים ועד מאה, לא פחות ולא יותר)⁸. וזו סכנה לאדם. פעם היה לנו בישיבה תלמיד צעיר שהיתה לו "סכרת נעורים", ובאמצע תפלת שחרית ביום כיפור נפל והתעלף. הבאנו לו מהר סוכריה או שקולד, ותחי רוחו. איך עושים דבר כזה? אדם כזה צריך לדאוג לו מראש. פעם תלמיד חכם מאשדוד אמר לי: יש לי עצה טובה

5. בבוקר שם אמרו לי שזקן אחד אומר **שואו** זמרה ותנו תוף" (תהלים פ"א ג'), מה זה שואו? שאלתי אותו ואמר לי שפעם אמרו ככה. אחרי זה גם אני התחלתי לומר ככה, כי ראיתי שהרד"ק (מכלול שער השוא) **כותב** שהש"י עם שוא געיא ואחרי אל"ף, ושוא געיא **סאחריה** אות גרונית קוראים אותה כמו **ניקוד האות הזאת**, ואם האל"ף מנוקדת בשורוק אז גם הש"י בשורוק, ולכן אומרים שואו. ומובא במנחת שי (תהלים שם). אח"כ שמעתי **שיש שלושה פסוקים כאלה באיוב משלי תהלים** (ראשי תיבות אמ"ת): באיוב (י"ט ו'), **"דוענו איפיו כי אלוה-עונתי"**, הדל"ת שוא געיא וקוראים אותה כמו שורוק כמו העי"ן. במשלי **"מאור עינים ישמח לב"** (ט"ו ו'), המ"ם שוא געיא וקוראים אותה בחולם כמו האל"ף. ובתהלים **"שאו זמרה ותנו תוף"**, כמו שאמרנו. והנה יש מקור לזקן הזה, שהיה סגי נהור ובקושי מתפלל ואמר לי: **קבלה בידינו לקרוא ככה**.

6. כתוב "והסיר ה' מן כל חולי" (דברים י"ז ט"ז), כל ראשי תיבות כליות לב. הם מסוכנים מאד.

7. הרב היה אוהב דברים מתוקים. וכתוב בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה): מיני מתיקה מרגילים את הלשון לתורה. פעם ביום ששי הרב היה מקבל הרבה אנשים, ואמר למישהו: תביא לי "ריחת חלקום" (בתוס אמרו "חלקום" בלבד), הוא הביא לו, והרב שם את זה בכוס תה. אחרי שחוזר הביתה, הרבנית בודקת את הסוכר שלו ורואה שעלה לשלוש מאות. היא לא הבינה למה כזה הרבה. שואלת את הרב, והוא אומר לה: אני לא יודע למה... וכל יום ששי ככה. חקרה ומצאה שיש אחד שקונה לו "חלקום" כל יום ששי. אמרה לו: אתה רוצה להרוג את בעלי?! אמר לה: הוא אמר לי. אמרה לו: אל תביא לו יותר.

8. פעם הרופאים היו אומרים **שהסוכר צריך להיות משבעים** עד מאה ועשרים. ועשיתי סימן זה: **דוד המלך חי שבעים שנה ומשה רבנו חי מאה ועשרים שנה**, וא"כ הסוכר צריך להיות מדוד המלך עד משה רבנו. פחות מזה זה היפו, ויותר מזה זו סכרת. אבל ברפואה כל המחמיר הרי זה משובח... והתחילו להחמיר ואמרו **עד מאה ועשר**. וא"כ מדוד המלך עד **יהושע בן נון** שחי מאה ועשר. אבל אח"כ הוסיפו להחמיר ואמרו עד מאה בלבד. ואין לי אחד שחי מאה שנה בדיוק... לא צריך סימן זה.

לסוכר הזה, לפני שאני בא לבית הכנסת בבוקר, אני אוכל שלושה תמרים וממילא אני מוגן לכל היום. אמרתי לו: אתה יודע שבכל תמרה יש חיוב כרת, "ככותבת הגסה" (יומא ע"ג ע"ב), והתמרים שלנו גסים ב"ה (וגם הכי טובים בעולם). לא עושים דבר כזה. שאל אותי: מה עושים? אמרתי לו: תביא איתך כדורים (פרי אולי לא מספיק), ואם תרגיש שאתה לא רואה כ"כ טוב⁹, תבלע כדור עם קצת מים, ותהיה רגוע בזה לכמה שעות. אם תצטרך עוד פעם תקח שוב כדור. דבר נוסף, ראיתי דבר חדש בשם ד"ר אלי יוסף שושהיים¹⁰, שאדם **שההימוגלובין שלו פחות מתשעי**, חייב שלא לצום בכיפור. וזה חידוש בעיני, כי לפעמים אדם מגיע עד שש-שש וחצי¹¹. אבל אדם כזה צריך לשאול את הרופא שלו, אם מספיק לו לשתות או שחייב גם לאכול, כי לפעמים הם אומרים שיכול להיות בצום ואח"כ מתברר שצריכים לשתות (לרופאים יש שפה מיוחדת וכשאומרים "צום" לפעמים פירושו רק מאוכל ולא משתייה), לכן צריך לשאול את הרופא מה הדין שלו בזה.

"וחי בהם", ולא שימות בהם

ה. היה גאון גדול **רבי שמואל סלאנט**, רבה של ירושלים במשך שנים שנה (מגיל שלושים עד גיל תשעים)¹². אבל לא כתב כלום, רק שאלו אותו שאלות בהלכה ועונה להם, וכמעט לא נשאר ממנו כלום. אבל יצא ספר "אדרת שמואל", ומביא שם כמה מכתבים שכתב בהלכה. אם היה כותב היו לנו עשרה כרכים כאלה. הוא היה פקח גדול מאד, ומספרים עליו דברי חכמה¹⁴. פעם **היתה אשה בת מאה וחמש עשרה, שכבר לא רואה בעינים אבל רוצה לצום בכיפור**. היא אומרת: מאה ושלוש שנים צמתי בכיפור (מגיל שתיים עשרה), איך עכשיו אני אבטל את הצום?! אמרו לה: מה זאת אומרת?! עכשיו את לא מרגישה טוב, **ובגיל כזה מסוכן לצום**. אבל היא לא רצתה לשמוע כלום. הרב סלאנט קרא לשני אברכים, ואמר להם: **מחר ביום כיפור בשעה עשר בבוקר, תתקעו לה בשופר, ותגידו לה שנגמר הצום והיא יכולה לאכול**. איך מותר להם לעשות את זה? כי תקיעה בשופר

9. הוא סיפר לי שפעם אחת במנחה ביום שבת ראה חושך בבית הכנסת, ושאל אותם: למה כביתם את האור? אמרו לו: לא כיבינו כלום. הוא חשב שכיבו את האור, והתברר "כי בעיני עמד הנגעי" (בב"ב יח ט"ז).

10. הוא ראש אגודת "אפרת", שמצילים ילדים שהאמהות שלהם רוצות להפיל אותם. ועד עכשיו הציל אולי ארבעת אלפים-חמשת אלפים ילדים כאלה. כל שנה בפרשת שמות שקוראים "ותחין את הילדים" (שמות א' י"ד), היה בא אל הרב עובדיה ומדבר שם, והרב היה תומך בו ואוהב אותו.

11. צריך להיות לגבר משלוש עשרה עד שש עשרה, ולנשים קצת פחות מזה כי ההימוגלובין שלהם קלש יותר.

12. הרב משה לוי ע"ה הגיע לחמש הימוגלובין ולא רצה ללכת לרופא, ואמר: עד שהרב גריינמן יאמר לי, שאלו את הרב גריינמן, ואמר לעשות ניתוח מיד. הוא עשה ניתוח, והחזיק מעמד שמונה חודשים בעונותיו. אדם צריך תמיד להשגיח על עצמו.

13. בזמנו **רבי יהושע לייב דיסקין** ע"ה אמר: אני לא יכול עם כל הדעות בירושלים, חסידים ופרושים וליטאים וספרדים וכדו', אני צריך אחד צעיר שיעזור לי. הביאו לו את רבי שמואל סלאנט.

14. פעם (בשנת תשל"ג) הרב ע"ה סיפר שבשנת השמיטה היתה מריבה על היתר מכירה, ושאלו את רבי שמואל סלאנט על זה. אמר להם: אני לא מתערב בזה, מה אתם רוצים מהחיים שלי? (זה הלשון של הרב), תעזבו אותי, אני לא בשביל הויכוחים והמריבות האלה.

הלכות חג הסוכות

לקט מהעלונים הקודמים בקיצור נמרץ

עשו את שניהם, והמחלוקת רק בטעם שאנחנו עושים סוכה, אם לזכר ענני כבוד או לזכר הסוכות שעשו אבותינו לשבת בהם. מרן כתב **סימן שלם על זה** (סימן תרכ"ה), **ופסק כדעת רבי אליעזר שזה ענני כבוד**. אמנם מרן לא כותב דברי אגדה בשלחן ערוך, אבל כאן כוונתו לומר שצריכים לכוין בדבר הזה. ולכן בזמן שאוכלים את הכזית הראשון בלילה הראשון בסוכה, מכוונים לקיים מצות "בסוכות תשב"ו לזכר ענני כבוד. וכך כתב הבן איש חי בנוסח "לשם יחוד" שתיקן לזה. (מס' 34 אותיות א'-ג', ומס' 83 אותיות א'-ג').

א. מצוה **בערב סוכות לחלק צדקה לעניים**. וכתוב על **רבי חיים ויטאל** שהיתה לו קופה שהיה ממלא אותה כל השנה, ובערב סוכות מריק אותה ומחלק הכל לעניים. (מס' 33 אות ט"ז, ומס' 83 אות ז').

ב. בסוכה יש "אושפיזין" שהם אורחים מיוחדים מאד, **ובכל לילה אפשר לבקש מה"תתן לי חיים טובים בזכות האושפיזא של היום"**. ובכל יום מביאים צלחת עם אוכל לכבוד האושפיזין, ולמשל ביום הראשון לוקחים צלחת ואומרים "ה' לכבוד אברהם אבינו ע"ה", ונותנים תמורתה לצדקה. (שם אות י"ז). ומרן **החיד"א כותב להכין כסא ומעיל מפואר בסוכה לטובת האושפיזין, כדי שיבואו לסוכה**. ונוהגים להניח כלידי וספר על הכסא הזה. ואם הסוכה קטנה אפשר לתלות את הכסא למעלה. (מס' 83 אותיות ח'-ט').

ג. יש מחלוקת **בסדר האושפיזין**. לפי **הספרדים והחסידים: אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד**, וזה לפי סדר המדות (חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות). ולפי **הליטאים: אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד**, וזה לפי סדר הדרורות. (מס' 34 אותיות ד'-ו', ומס' 83 אותיות י"ג-י"ד).

ד. בגמרא (סוכה י"א ע"ב) יש מחלוקת בין רבי עקיבא לרבי אליעזר מה זה סוכות של התורה, רבי עקיבא אומר

סוכות ממש עשו להם, ורבי אליעזר אומר שזה ענני כבוד. אבל הרב כף החיים (סימן תרכ"ה אות ב') כותב שאין מחלוקת בזה, כי באמת בני ישראל עשו את שניהם, והמחלוקת רק

בטעם שאנחנו עושים סוכה, אם לזכר ענני כבוד או לזכר הסוכות שעשו אבותינו לשבת בהם. מרן כתב **סימן שלם על זה** (סימן תרכ"ה), **ופסק כדעת רבי אליעזר שזה ענני כבוד**. אמנם מרן לא כותב דברי אגדה בשלחן ערוך, אבל כאן כוונתו לומר שצריכים לכוין בדבר הזה. ולכן בזמן שאוכלים את הכזית הראשון בלילה הראשון בסוכה, מכוונים לקיים מצות "בסוכות תשב"ו לזכר ענני כבוד. וכך כתב הבן איש חי בנוסח "לשם יחוד" שתיקן לזה. (מס' 34 אותיות א'-ג', ומס' 83 אותיות א'-ג').

ה. מצוה **ללמוד משניות בלילות חג הסוכות**, ויש לומדים גם ביום ולפחות ללמוד בלילה. כל כדאי להשתדל להבין אותם, כי לפעמים מוצאים שם דברים יפים מאד. (מס' 34 אות י', ומס' 83 אות כ"ח). **בספר "המד אליקים"** מובא על יום מימיה חג הסוכות, כמה קטעים של משנה וגמרא וזוהר ותנ"ך השייכים לאושפיזא של אותו היום, ומי שקורא אותם מתנתק מן העולם הזה, וחי בצילם של אברהם אבינו ויצחק אבינו וכו'. **והרב חיד"א** היה לומד את זה. (מס' 33 אות י"ח).

ו. צריך לזהר **שלא יהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית**, כי יש חשש שמא יימשך אחר שלחנו. אבל **מי שיש לו סוכה קטנה ואין לו מקום לישון, יכול להוציא**

את השלחן מחוץ לסוכה. (מס' 34 אותיות י"ב-י"ג).

ז. כאשר **נכנס לסוכה מברך "לישב בסוכה"**, ולפי דעת הרמב"ם צריך לעמוד בברכה. ולכן גם בקידוש של היום שאומרים אותו מיושב, צריך לעמוד ולברך "לישב בסוכה". (מס' 83 אותיות י"ד-ט"ו).

ח. מי שאוכל לחם בשיעור קצת יותר מכביצה (ששים גרם), צריך לברך "לישב בסוכה". גם בלילה הראשון יאכל מעט יותר מכביצה כדי לצאת אליבא דכולי עלמא. וכן **מי שקובע סעודה על "מעשה קדירה"**, למשל אטריות וכוסכוס וכדו', צריך לברך לישב בסוכה. אבל לא מברכים על אורז ולא על יין. ואם אוכל עוגות לא מברך "לישב בסוכה", אלא אם כן אוכל בשיעור קביעת סעודה אז מברך המוציא, ומברך עליהם "לישב בסוכה". **מים ומיצים וכדו' לא צריכים סוכה**, ומי שמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אבל מי שנמצא באמצע הסעודה ורוצה לשתות מים, אסור לו לשתות בלי סוכה. ולכן צריך להכין הכל לפני הסעודה ולא לצאת מהסוכה. (שם אותיות ט"ז-כ"ד).

ט. נשים פטורות מהסוכה. ולכן **כשבעל הבית מברך "לישב בסוכה" לא יענו אחריו אמן**, כי זה הפסק בין ברכת בורא פרי הגפן ומקדש ישראל והמונים ובין הטעימה. והוא הדין גם בקידוש בבוקר, כשבעל הבית מברך המוציא ולישב בסוכה. **אא"כ מברך לישב בסוכה לפני ברכת המוציא, שאז יכולות לענות אמן על ברכת לישב בסוכה**. (שם אות י"ח).

י. הנכון לומר "לישב" בסוכה, **הלמ"ד בצירי**. ומי שאומר לישב הלמ"ד בחיריק, יצא ידי חובה. (שם אותיות כ"ו-כ"ז). יא. צריך לישון בסוכה, ושינה חמורה יותר מאכילה, וכ"ה

זה לא איסור דאורייתא אלא איסור דרבנן, וכמו שהגמרא (ראש השנה כ"ט ע"ב) אומרת "חכמה היא ואינה מלאכה", ובשביל להציל נפש מישראל מותר לעשות את זה. **צריך ללמוד תמיד דרך של חכמה, ולא רק ללמוד את ההלכה בלבד, אלא איך לקיים וליישם אותה.** פעם בבית הכנסת של הרב ע"ה היתה אשה אחת שהתעלפה באמצע הנעימה, והעירור אותה. הרב ציוה להביא לה אמבולנס, ואמרו לו: בשביל מה? עוד חצי שעה יוצא הצום. אמר להם: תביאו אמבולנס מהר. הגיע האמבולנס ובדקו אותה, ואמרו להם: **אם הייתם מחכים עוד כמה דקות נגמר הכל**.¹⁵

מדוע קוראים פרשת "עריית" במנחה של יום כיפור?

1. למה קוראים במנחה של כיפור את הקטע של פרשת עריית? אמרו כל מיני טעמים בזה. אבל יש טעם יפה מאד לזה, כי לפעמים בזמן מנחה אדם לא מרגיש טוב, ואומר לעצמו: אין דבר, עוד שעתיים יוצא הצום. אבל זה לא נכון. לכן קוראים את הקטע הזה שכתוב שם "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", ולא שימות בהם. "וחי בהם" גימטריא שבעים ואחת, אם הגעת לגיל הזה תשים עין... לפני שנים רבות **רבי כמאסו מאזוז** (הנכד של רבי זקן מאזוז, נפטר בן תשעים ויותר) אמר לי: המלה "בהם" ראשי תיבות ביכול הכתוב מדבר. אם אתה יכול תצום, ואם אתה לא יכול אל תעשה חכמות בזה. לכן לא כדאי להחמיר במוצאי כיפור לחכות עד רבנו תם. וגם הרב עובדיה לא אומר ככה, אלא רק מי שיכול שיחכה לרבנו תם (חזון עובדיה-ימים נוראים עמ' שפ"ח ושע"ו). **אבא ע"ה** היה תוקע בשופר עשרים דקות אחרי השקיעה. אמנם בתנוס לא נהגנו כמו רבנו תם, וגם הרב חיד"א לא נהג בזה. אבל מי שרוצה ויכול - שיחמיר, ומי שלא יכול שיקח מיץ ענבים ויעשה הבדלה ויכול לאכול, חצי שעה אחרי השקיעה.

לימוד זכות על ישראל

2. נספר סיפור אמיתי ללמד זכות על ישראל. פעם בתל אביב היו יושבים כמה בחורים חילוניים בלי כיפה ליד בית הכנסת, "ואיש ככרו בידו" (ע"פ זכריה ח"ד), כל אחד מחזיק ביד סנדוויץ'. אנשים עברו ולא הבינו למה הבחורים האלה עושים ככה. אבל מי ידבר איתם?! הם "פושטקים"... יצא אחד המתפללים שידוע לדבר, וחייש את הבחור הכי

15. פעם העלילו עלילות על **רבי יחזקאל אברמסקי** ע"ה ולקחו אותו לסיביר, כי באותו הזמן ברוסיה הדת היתה אסורה והיו צרות צרות שם (בסיביר רק מאד שלושים-ארבעים מעלות מתחת לאפס). הוא אמר: רבוננו של עולם, כתוב בגמרא (בבא מציעא ק"ז ע"ב) "הכל בידי שמים חוץ מצניע פחים", כי בדרך כלל אפשר להתגבר על הקרירות וללבוש כמה סוודרים, אבל כאן אתה יודע שאף אחד לא יתן לי סוודרים, וכי אכפת להם שאדם ימות כאן?! לכן אתה תשמור עלי. וכך היה, במשך שנה שלימה שם לא הצטנן בכלל. אחרי שהשתחרר הביתה (וגם זה היה בנס), הצטנן אחרי יום אחד. מה קרה? לפני כן זה היה בידי שמים, ועכשיו זה על חשבונך. שאלו אותו: למה קרה לך דבר הזה שנכנסת לסיביר? סיפר להם: פעם ביום כיפור בא אלי בחור אחד "בחור כארזים" (שיר השירים ה' ט"ו), ואמר לי: רבי, אני עייף, אני לא מרגיש טוב, אני צריך לשתות. אמרתי לו: תחכה עוד קצת. תוך כמה דקות, הבחור הזה נפל ומת. וא"כ הוא מת בגללי. לא עושים דבר כזה. לכן כאשר רואים אדם שפניו נראות בסכנה, נותנים לו לשתות מהר. לכן אותו הבחור בישיבה שנפל בגלל היפוך, הבאנו לו משהו מתוק.

נורמלי מכולם. אמר לו: תגיד לי, למה אתם עושים את זה? אם אתם רוצים לאכול תלכו הביתה. אמר לו: ראית שאכלנו? אכחנו לא אכלנו כלום. שאל אותו: אם ככה למה אתם מחזיקים ביד סנדוויץ'? אמר לו: אכחנו מחכים לתקיעה של השופר, כי אמא אמרה לנו לא לאכול עד שנשמע את השופר. **לכן מטעם זה לא כדאי לתקוע מיד אחרי השקיעה, אלא מינימום עשרים דקות אחרי השקיעה, ואם אפשר 37 דקות אחרי השקיעה, כי אז נראים שלשה כוכבים לכל אדם.** כדי שהשומעים יוכלו לאכול אחרי זה. וזה לא טעם משובש, כי הוא כתוב בתוספות (שבת ק"ד ע"ב בד"ה ואמאי) שתוקעים בשופר במוצאי כיפור שיידעו כל העם שהגיע הזמן לאכול, והאמהות יאכלו את בניהם.

אכילה ושתיה בערב כיפור

ח. **האכילה בערב כיפור מצוה, וגם הנשים חייבות בזה.** רבי עקיבא איגר (ש"ת רבי עקיבא איגר סימן ט"ו) הסתפק אולי זו מצות עשה שהזמן גרמא והנשים פטורות מזה. אבל האחרונים הסכימו שגם הנשים חייבות לאכול בערב כיפור. בגמרא (ברכות ח' ע"ב) כתוב שמי שאוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. הפרי חדש (סימן תר"ד) הקשה: מה אכפת לנו מהעשירי?! צריך לומר שמי שאוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה באותו היום, שהרי עשירי זה לבד. ותירץ שני תירוצים דחוקים על זה, תירוץ אחד שעל האכילה בתשיעי נחשב לו תענית של יומיים, אבל הלאי תיחשב לו תענית של יום אחד. ועוד תירוץ אחר. הם מובאים בכף החיים (שם אות א.), אבל בגמרא שם יש דיבור רש"י מתוק מדבש, שכתב: "**והכי קאמר קרא, הכינו עצמכם בתשעה בחודש לעינוי המחרת, והרי הוא בעינוי עינוי היום**". כלומר כיון שהאכילה הזאת באה בשביל שיוכל לצום בכיפור, לכן נחשב לו כאילו התענה תשיעי ועשירי. זאת אומרת שהגמרא רומזת שאם אדם אוכל בכיפור אין לו שום שכר על האכילה בתשעה בתשרי, כי בלאו הכי הוא אוכל גם בכיפור ואין לו צורך בהכנה לתענית. זו הכוונה "כאילו התענה תשיעי ועשירי", שנחשב לו שהתענה בתשיעי **בתנאי שמתענה בעשירי**. (וע"ע בקונטרס דרכי הלימוד עמ' נ"ד). נפקא מינה שהנשים חייבות בזה, שהרי הן חייבות לצום בעשירי וממילא גם צריכות לאכול בערב כיפור. אבל לא מספיק לאכול אלא גם לשתות. ולא רק בערב כיפור, אלא כבר מהיום (ז' בתשרי). **אדם צריך לשתות בין שש לשמונה ועשר כוסות ביום, אבל כל השנה שש כוסות מספיק, ואילו בימים האלה עד כיפור ישתה שמונה כוסות כל יום, ואם יכול עשר כוסות זה הכי טוב** (שני ליטר וחצי בערך).¹⁶

אדם צריך מלאי של גוזלים בגוף, ואם חסר לו גוזלים זו סכנה הרבה יותר מחוסר אוכל. בערב כיפור צריך לאכול הרבה, אבל אוכל קל ומזין שלא להכביד. פעם רבי אברהם כהן זצ"ל (רבה של תלפיות) אמר לי ככה: אני אוכל אוכל קל ומזין. אדם יודע שיש דברים שומניים וכדו', ולא כדאי לאכול אותם. מצוה לאכול דגים בערב כיפור, אבל לא במנחה ולא בסעודה מפסקת, כי הרמב"ם (פירוש המשנה פרק קמא דיומא) כתוב שהדגים מביאים לידי קרי, אלא לאכול אותם בבוקר. ולא צריך כל מיני סוגי דגים, אלא מספיק

16. לתת סימן בזה: "וחי בהם", ו' - שש כוסות מינימום, ח' - שמונה כוסות ממוצע, י' - עשר כוסות.

הסוד. **ואבא ע"ה** הביא מקור לזה מסדר הפסוקים בתורה, וכן משמע מלשון המשנה (סוכה פ"ג מ"ט). אבל אין צורך לברך עליו לפני התפלה, **אא"כ אין סוכה בבית הכנסת.**

(שם אותיות כ"ט-ל').

יט. **נשים לא מברכות על הלולב.** אבל אשה שרוצה לברך לא גוערים בה, כי יש לה על מי לסמוך בזה. (שם אותיות ל"ד-ל"ה).

כ. אמנם לפי עדות "הסבא קדישא" כמעט כל האתרוגים של ארץ ישראל מורכבים, וקשה לברך על אתרוג מורכב, אבל היום יש אפשרות לקחת אתרוגים מהודרים: **אתרוג מסוג "חזון איש"**, אתרוג זן של **חב"ד**, אתרוגים **תימניים וכדו'**. ואתרוג מרוקאי **עולה על כולם** גם בהידור גם ביופי גם בפטימט וגם בעוקץ, **ואנחנו לוקחים אותו בלי שום ספק**, (מס' 33 אותיות כ"ט-ל"ג).

כא. **ההושענות של סוכות יפות מאד, וחייבר אותם רבי יוסף בן אביתור בן שטנאש.** אבל יש שם טעות אחת ששרדה בכל הסיפורים: בהושענות ליום שני כתוב "**טוב תקח ממנו, ידך תעצמנו**", המלה "תעצמנו" בבנין פיעל, אבל שני פירושים למלה הזאת: או תסגור לנו את העינים, או תשבור את העצמות שלנו ח"ו. לכן זו טעות כי חסר יו"ד, **וצריך לומר "תעצמנו"**, וכמו שכתוב בפסוק "ויפר את עמו מאד ויעצימהו מצריו" (תהלים ק"ה כ"ד). **וצריך לתקן את זה.** וגם במשפט "**אני והו הושיעה נא**", צריך לומר **והו וא"ו בשורוק** ולא בחולום. (מס' 34 אותיות ט"ז וכ"כ, ומס' 83 אות ל"ז).

ההדס והערבה. ואם ההדס והערבה ארוכים מדי, לא יחתוך אותם מלמעלה, אלא יחתוך אותם מלמטה. **ולכתחילה צריך לשמור על הלבלוב בערבה,** שלא יהיה קטום למעלה אפילו כל שהוא. (שם אות כ"ז).

טו. **בקשירת הלולב כמה שיטות בזה.** והשיטה הנכונה, **לשים את שלושת ההדסים כאמצע סביב הלולב סמוכים אחד לשני, והערבות אחת מימין ההדסים ואחת משמאלם.** וצריך שהערבות יהיו קצת למטה מן ההדסים. (מס' 33 אות כ"ח). **אבא ע"ה** היה מקפיד להניח את ההדס הארוך **בימין** ואת הקצר **בשמאל** ואת הבינוני **באמצע**, והענף הבינוני **נוטה קצת לימין.** (שם הערה 29).

טז. **יש לשים את הלולב עם ההדסים והערבות בדלי של מים,** באופן שרובו של הלולב יהיה בתוך הדלי, כדי לשמור על רענונותו וישאר טרי ויפה עד היום האחרון. היום יש מניחים את הלולב בסמרטוט או גיילון, אבל הוא לא יחזיק מעמד א"כ יתנו קצת מים בגיילון, ולכן עדיף לשים אותו בדלי מים, וזו הדרך הטובה ביותר. **אבל ההדסים והערבות לא מחזיקים כ"כ מעמד, ולכן ביום החמישי או הרביעי של החג מחליפים אותם.** ואפשר **החשירה את הלולב במים גם במשך השבת,** ואין בעיה של כבוש בזה. וכך נהגו אצלנו **מימי אבא זצ"ל.** (שם אותיות כ"ה-כ"ו). וע"ע בספר אסף המזכיר ערך כבוש בארבעת המינים).

יז. צריך לדעת לאחוז נכון את ארבעת המינים, ולכן יקפיד לחבר את האתרוג עם שאר המינים, וגם לחבר אותו למטה בשולי הלולב. ולהעמיד את הלולב באופן שהשדרה תהיה מול האדם. (מס' 83 אותיות ל"א-ל"ג).

יח. כדאי לברך על הלולב בתוך הסוכה, שכן הוא ע"פ

גם ע"פ הקבלה. אמנם האשכנזים מצאו להם היתר לזה, כי הרמ"א (סימן תרל"ט ס"ב) כותב שבגלל הקרירות הרבה במדינות האשכנזים הם לא היו יכולים לישון בסוכה. אבל אין ללמוד מזה לארץ ישראל, כי כאן השמש חמה ב"ה, ובודאי שחייבים לישון בסוכה. וגם אם יהיה קצת קר, אפשר להתכסות בשמיכה. אא"כ אדם שלא מרגיש טוב והקור יכול להזיק לו, פטור מהסוכה. (מס' 34 אותיות ו'-ט'). **ויש אומרים שאם האשה מפחדת לישון לבד בבית מותר לבעלה לישון מחוץ לסוכה, אבל זה לא בדיוק.** ואם לאבד בסוכה, יכול לקרוא לה שתישן איתו בסוכה. (שם אות ה').

יב. **מצטער פטור מן הסוכה.** והרמ"א (סימן תרמ"ט ס"ד) כותב שהמצטער פטור דוקא אם כאשר ייצא מן הסוכה לא יהיה לו צער, אבל אם אין בסוכה ובין בבית יהיה לו צער **בואדי שחייב בסוכה.** לכן לא על כל דבר אדם יאמר "אני מצטער", ומי שזבוב או יתוש מפריעים לו יגרש אותם וישאר בסוכה, ומי שחם לו יכול להביא מאוורר וכדו' לסוכה (ופעם אבותינו נשאו בסוכה בחום גדול). אבל מי שמצונן או חולה ולא מרגיש טוב, פטור מן הסוכה. (שם).

יג. צריך לקחת את הלולב עם הקורא שלו, ולשמור עליו שיהיה שמור ותפוס למעלה. אמנם האשכנזים עושים אותו **מפורד,** כי הרמב"ם (סוכה ל"ז ע"ב) כותב שמשכסכים בעלים בנענוע הלולב. אבל הספרדים מקפידים שהלולב יהיה סגור, וכמו שכותב מרן (בב"י סימן תרמ"ה). וחכם אחד הביא ראיה לזה מהגמרא ומהמדרש "כפות תמרים - שיהיה כפות". (מס' 33 אות כ"ב). וע"ע בשו"ת בית נאמן ח"א ת"ח סימן מ"ו).

יד. השדרה של הלולב צריכה להיות גבוהה טפח מעל

הלצחת יום חור,
דינאל בוכריס, יונתן
מאמו, חיבה סופר
וכדי בוכריס וב"ב.

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

לעילוי נשמת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

לעילוי נשמת
בנייר רפאל בר כמנה
ל"ע ל"ח תשנ"ב
חיה תראי בת שאשיה
ל"ע ה' אדר תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
דוד מסעוד בן חנה
למשפחת מנחם
נלב"ע י' אלול תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
רפאל שיקי
בן מרים
ת.נ.צ.ב.ה.

אפילו סרדינים בלבד¹⁷. לכן בבוקר אדם יקח סרדין אחד או משהו קל אחר, ויאכל כמו שצריך. אבל בסעודה מפסקת לאכול רק עופות בלבד.

קריאת תהלים ביום כיפור

ט. לומר תהלים כולו בליל כיפור או ביום כיפור בלי הפסק, זה מבטל כל הגזירות. זה פירוש הבעל שם טוב, שהיה אומר פירושים ברוח הקודש. כתוב "מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו" (תהלים ק"ב), ימלא זה ימולל ויפורר, וכמו שכתוב על ההדס "מוללו ומריח בו" (ביצה ל"ג ע"ב), ומי ימולל את כל הגבורות? מי ישיקרא כל התהלים, כי זה מבטל כל הגזירות על האדם. אני ראיתי את זה בעיני בשנת תשנ"א, שאשתי ע"ה היתה מאושפזת בתל השומר, ובליל כיפור היה חזן אשכנזי "טס" בתפלה ובשבע גמר את הכל, איך סיימת בשבע?! אנחנו גומרים לפחות בתשע-תשע וחצי. אבל הרווחתי שעתיים לקרוא תהלים לבד. הרופאים הלכו לנות, והחולים מי שיכול שולחים אותו הביתה, והמחלקה כמעט ריקה. ישבתי וקראתי כל התהלים, ומצאתי שם את השם שלה והמשפחה שלה והברכה, פלא פלאים (עיי' בקונטרס מאמר אסתר הנדפס בסוף קובץ ויען שימואל ח"ד עמ' מ"ה). לכן אם יש לאדם בעיה על הלב ב"מ, לא צריך ללכת לאדמור"ם ורבנים ובאבות, והרבה פעמים אין בזה כלום¹⁸.

"כתר מלכות" כל מלה שם אמונה פשוטה

י. "כתר מלכות" של בן גבירול נפלא מאד. רבי חיים פלאג' (מועד לכל חי דף רע"ח ע"א) מועיד: הכרנו אחד מתלמידי החכמים הגדולים, שהגיע עד שערי מות, ונדר שבכל ליל כיפור או ביום כיפור באשמורת יקרא "כתר מלכות". הוא הבריא והחלים מכל הבעיות, וחי עוד כמה שנים. הוא לא כתב את כל הפרטים, ולא סיפר מי החכם הזה. היום יש לנו ארבעה כתרי מלכות: בן גבירול, הרדב"ז, כסא אליהו, ורבי יוסף חיים. אבל בזמן רבי חיים פלאג' היה רק של בן גבירול, והוא התכוון על זה. היום הרבה מזלזלים בו, בגלל שכתב שם על הגלגלים, ומה אכפת לנו מזה? אבל באמת כל מלה שכתב שם - אש, "מוקדה על המזבח" (ויקרא י"ב), אתה יכול לדלג את הגלגלים האלה, אבל לפני כן ולאחר מכן כל מלה שם אמונה פשוטה. צריך ללמוד את האמונה של רבותינו הקדמונים. רבי יהודה הלוי כתב קדושה לשחרית ומוסף, ואנשים לא יודעים את החכמה שיש בה, כי זה לא רק אל"ף ב"ית "אלקים אל מי אמשילך" וכו', אלא כל משפט מלא חכמה ודעת, כאן פסוק מתהלים וכאן פסוק מישעיה¹⁹. כל מלה של רבי יהודה הלוי לא תסולא בפז, וצריך להבין את זה.

אומרים "והוא רחום" בליל כיפור

יא. בליל כיפור אומרים "והוא רחום". הבן איש חי (ש"א פרשת וילך אות י"ג) כתב לא להגיד את זה, אבל הרב עובדיה (קול סיני עמ' 182) העיר עליו שזה נתקן כבר מימות הגאונים, ומובא בסדר רב עמרם ורב סעדיה (עמ' ש"ח בסליחות ליום הכיפורים) ואחרים, וכולם אמרו את זה. הרב כתב שם: "אטו דידיה היא?!", וכי זה של חמדת ימים?! הרי זה כתוב כבר בספרי הגאונים. רבי יוסף חיים חשב שזו המצאה של חמדת ימים (ח"ג פ"א אות י"ב), וכתב שם: "אין לסמוך בדבר הזה על חמדת ימים, ביום שהוא חמדת ימים של כל השנה". אי אפשר לסמוך על ספר חמדת ימים שיש עליו עוררין, ביום כיפור שזה היום הכי נחמד בשנה. אבל באמת זו לא המצאה של חמדת ימים²⁰, ולכן אחרי שהתברר שזה נזכר בקדמונים אומרים את זה. אבל במקום אחר (ש"ת יחוד דעת ח"ה סימן מ"ה) הרב חזר בו קצת מזה, וכתב שהנהגים כמו הבן איש חי וכלו להמשיך בזה. למה כתב את זה? אני

- 17. האשכנזים עושים סעודה שלישית בסרדינים, והרב ניסן פינסון ע"ה היה נוהג בזה. פעם לא ידעתי למה הם עושים את זה. עד ששמעתי שיש רמז בזה "סר-דינים", שאם יש דינים על האדם הם יסורו ממנו. המלה "סר" בגימטריא עשר פעמים שם הו"ה, כי כולו חסדים.
- 18. אנשים אומרים לי: הברכה שלך מועילה. והראיתי להם שפעם בירכתי אחד שאשתו תלד בקלות תרנגולת, וילדה בקושי רב, מה לעשות?!... לכן אל תסמכו על הברכה שלי, בן אדם זה בן אדם. עפר ואפר רמה ותולעה. אדם צריך להתרגל שלא יעשו ממנו "בבא". איך אומר רבי מיכאל לסרי? "בבא בתרא זה בבא סאלי", הוא הבבא האחרון, ואין לנו אחריו באבות.
- 19. למשל כתוב שם: "ישבת מושב אלקים, ואין עמקים ואין גבוהים". כלומר לפני שבראת את העולם ישבת מושב אלקים. רבי יוסף חיים (תקון תפלה עמ' ל"ו) התפלא: מה הפירוש? וכי אלקים ישב במושב של אלקים?! אבל זה פסוק ביהושע על חירם מלך צור, "מושב אלקים ישבתי בלב ימים" (יהושע כ"ב), וכוננת רבי יהודה הלוי, שלפני שנברא העולם הקב"ה לא ישב על כסא כי אין שם כלום, אלא ישב מושב אלקי לא טבעי. זה הפירוש "ישבת מושב אלקים, ואין עמקים ואין גבוהים". לכן לא צריך להגיה כלום.
- 20. אחד חסר-דעת אמר לי: איך אתה אומר בעליו לשבח "ולא גורלנו ככל המונם"? מצאת את זה בחמדת ימים ואסור לסמוך על זה. אמרתי לו: אני מצאתי את זה בחמדת ימים? מצאתי הרמב"ם (סדר התפלות) בשמונה עשר כתיב יד ימינני, ומצאתי רבנו בחיי (פרשת וזאת הברכה), ומצאתי רבי שאול כהן (לחם הבכורים עמ' תקע"ח בנד"מ) בשם כתב יד ישן נושן. מה אתה חושב שהרמב"ם היה אחרי חמדת ימים?! (ועי' בחוברת אור תורה אבות שש"כ סימן קכ"ז אות ה', ובעלומם 50 אותיות י"ח-כ"ו, ומס' סימן י"ט-כ"א). היום בני אדם לא יודעים כלום בין ימינם לשמאלם. אחד כותב שהרב חיד"א מזכיר את הבן איש חי, כי בכף החיים (סימן ש"ב אות ג') כותב בשם הרב חיד"א (ברכי יוסף שם אות ג') "וכן כתב בא"ח", וזה ראשי תיבות בן איש חי... וכי הרב חיד"א יזכיר חכם שהיה מאה שנה אחרי?! זה ראשי תיבות בארחת חיים. אבל לא דעת ולא תבונה, "אורח חיים פן תפלט נעו מעגלותיה לא תודע" (משלי ה' ו'). לכן לא אומרים סתם: מה אכפת לי מחמדת ימים? וא"כ הוא כתב גם לומר קריאת שמע, וכי לא נקרא קריאת שמע לעשות חייך חמדת ימים?! לא עושים ככה.

חושב בגלל שבניתיים נדפס ספר קטן "מלאך הברית" מכתבי רבי יוסף חיים²¹, וכותב בסוף שם (עמ' ר"ז) שמצא כתב-יד של הרש"ש שלא לומר "והוא רחום" בכיפור. וכנראה בגלל זה הרב כתב שמי שנוהג שימשיך בזה. ועכ"פ רוב העולם נוהגים לומר את זה. אבא ע"ה כתב בגליון של בן איש חי: ואנו נוהגים לומר "והוא רחום", ואפילו ביום כיפור שחל בשבת. והסיבה לזה, כי יום כיפור זה לא כמו שאר החגים, שהרי בכל היום אומרים: תכפר עוונותינו ומחול לנו וכדו', וא"כ מה הבעיה לומר "והוא רחום יכפר עוון"?! זה מה שאנחנו מבקשים בכיפור.

"המצא לנו מחילה בשעת הנעילה"

יב. בתפלת הנעילה, הרב אומר דבר נפלא מאד, שבזמן הזה הקב"ה אומר לכל המלאכים בבוקר המיימינים והמשמאילים: החוצה²², אני רוצה להישאר עם הבנים שלי לבד. לא הייתי יודע את המקור לדבר הזה, עד שמצאתי במאור ישראל-דרושים (עמ' ע) שיש מקור בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"א) לזה. לכן אומרים בנעילה: "אל נורא עליה, המצא לנו מחילה". מה זה המצא? תמציא לנו מחילה מתחת לאדמה, שלא יקטרגו האנשים האלה. תגיד להם: העם הזה אלף ותשע מאות שנה בגלות, ובכל זאת "באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו כבריתך, לא נסוג אחור לבנו ותט אשורנו מני ארצך" (תהלים מ"ד י"ח-י"ט). ואפילו הרחוקים ביותר עושים ברית מילה. אולי אחוז אחד שבאו מרוסיה לא עושים מילה, אבל כולם עושים ב"ה. ואדרבה ברוסיה יש כאלה למעלה מגיל שבעים ועושים ברית מילה. כל הזמן ישמעאל מקטרט שהוא עשה ברית מילה בגיל שלוש עשרה, אבל עכשיו יש לנו יהודי רוסיה בגיל מבוגר שעושים ברית מילה²³, וממילא יתבטלו כל הקטרגים על זה. אין עם בעולם שהחזיק את המסורת שלו שלוש אלפים ושלש מאות שנה כמו עם ישראל, למרות שהלך ונדד וגלה. זה עם מיוחד במינו. לכן מגיע לנו את זה, "המצא לנו מחילה בשעת הנעילה".

השנה שלנו רמוזה בהפטרה

יג. השבת (פרשת וילך) בהפטרה קראנו "שובה ישראל"²⁴. שם רמוז על השנה שלנו, "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוונך" (הושע י"ד ב'), המלים כי כשלת בגימטריא תש"ף בדיוק. למה כשלת? כי לא ידעת מה לעשות, ליברמן מכאן ואחמד מכאן ובל"ד מכאן, ועשית בחירות פעמיים. איזה משוגעים, בזבזו מלייאדיים ולא יצא מזה כלום. אף פעם לא עשו בחירות באלול, ואף פעם לא עשו בחירות כפולות בשנה אחת. זה טירוף. אדם אחד חושב: "אני אעשה מהפכה במדינה", אבל לא תעשה כלום, הכל הבל וריק. במקום המהפכה הזאת תקרא תהלים, כי שם יש מאה וחמשים מזמורים כמוני "מהפכה...". ואם קראת פעמיים תהלים עשית מהפכה ועוד מהפכה. אבל לא לעשות בחירות על בחירות, ומלייאדיים הולכים לאיבוד, זה לא טירוף של בני אדם!?

מלחמות העולם רמוזות בפרשה

יד. בפרשה שלנו רמוזות שתי מלחמות העולם. כתוב "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים, והסתרת פני מהם והיה לאכול, ומצאוהו רעות רבות וצרות" (דברים ל"א י"ז). לא כתוב בפסוק איזה יום "ביום ההוא". אבל המלים "ביום ההוא" בטעם מפסיק (תלשא), זה יום שבעה עשר באלול (1 בספטמבר 1939), שפרצה המלחמה העולמית השנייה. איפה זה רמוז כאן? במלים "רעות רבות וצרות". מלחמת העולם הראשונה התחילה בשנת תרע"ד והסתיימה בשנת תרע"ח, ובאמצע זה שנת תרע"ו. המלה רעות אותיות תרע"ו. מלחמת העולם השנייה התחילה בשנת תרצ"ט והסתיימה בשנת תש"ה, ובאמצע זו שנת תש"ב. בגמרא (יומא כ"ט ע"א) שאומרת "שלהי דקייטא קשיא מקייטא", סוף הקיץ קשה יותר מהקיץ. מה הקושי בזה? כי המלחמה העולמית השנייה היתה באלול שזה סוף הקיץ, והמלחמה העולמית הראשונה היתה בתשעה באב שזה אמצע הקיץ. לכן שלהי קייטא קשי מקייטא, כי המלחמה השנייה עולה פי כמה וכמה יותר מהראשונה. והנה הפסוק אומר שם "ואנכי הסתר אסתיר פני" (שם פסוק י"ח). היום הזה שבעה עשר באלול, זה היה היום של הבחירות כאן. מיום י"ז באלול תרצ"ט עד י"ז באלול תשע"ט, זה שמונים שנה בדיוק. וא"כ שמונים שנה בדיוק לפרוץ המלחמה העולמית השנייה עשינו בחירות של משוגעים. "וקנמנו בשם מחציתו חמשים ומאתים" (שמות ל"ג), בשם ראשי תיבות בחירות של משוגעים... חצי מכאן וחצי מכאן, "פטמה לחצאין כשרה". אין מה לעשות. יהי רצון שכל הגזירות יתבטלו, והעם יבין מה שטוב לו, וכולם יחזרו בתשובה. והנה למחרת יום י"ז באלול יש יום י"ח באלול, שזה יום הולדת הבעל שם טוב ובעל התניא,

- 21. ערך אותו רבי שאול דוד חי. הוא חותם חתימה מיוחדת: "הקל מבעל חי, הצעיר שאול דוד חי".
- 22. הוא קל יותר מאפרוח ותרנגול ויתוש... זו דרך נעוה.
- 23. היה לנו תינוק בבית, שכל יום בשעה 7:50 בבוקר אומר: "הסעות החוצה", כלומר הסעות הגיעו וכל הילדים לצאת החוצה... להבדיל עם הקב"ה אומר למלאכים ככה.
- 24. איך הם עושים את זה? בתחילה מביאים את הנכד התינוק ועושים לו מילה, האבא בן ארבעים מסתכל ורואה שיש לו תחושות ולא קרה כלום, והוא רוצה ג"כ לעשות מילה. הסבא רואה ומקנא בו, וג"כ רוצה לעשות את זה. כולם עושים ברית מילה.

ובזכותם ה' יתן לנו חתימה טובה.

האתרוגים הטובים ביותר

טו. נאמר עוד מלה אחת קטנה. באתרוגים יש כמה סוגים, והטובים ביותר: חב"ד, חזון איש, תימני, מרוקאי. חב"ד, לוקחים אותם מאיטליה, ואומרים שמשנה רבנו שלח ענני כבוד לשם להביא את האתרוגים שלהם. למה שמשנה רבנו ישלח לאיטליה?! קשה לומר את זה. אבל מספיק לנו שהאדמו"ר בעל התניא וכל זרעו אחריו היו לוקחים משם, ולכן אפשר לסמוך על זה. **חזון איש**, החזון איש היתה לו טביעות עיגול להכיר מה מורכב ומה לא, ואפשר לסמוך על "הזן של החזון איש" (כי מה שהוא נטע בעצמו כבר הלך). **תימני**, זה אתרוג טבעי ואין בו שום דבר חדש, וכמו שיצא מיד היוצר, "שחברה היוצר מתחילה" (שבת פ"ב מ"ד). כתוב בגמרא (סוכה ל"ד ע"ב) "אתרוג שתופסים אותו בשתי ידים", ואין לנו אתרוג כזה רק אתרוג תימני. כתוב בגמרא (שבת ק"ט ע"ב) אתרוג מתוק, ואין לנו אתרוג כזה רק אתרוג תימני. **מרוקאי**, הוא העולה על כולם. פעם הבבא סאלי

נתן אתרוג כזה **לרב מרדכי אליהו** ע"ה, ואמר לו: זה אתרוג מרוקאי, תברך עליו, הוא טוב מאד. הרב מרדכי לא רצה לברך עליו, כי הוא מברך רק על של ארץ ישראל. אח"כ נפגשו שוב, והבבא סאלי שאל אותו: ברכת על האתרוג שנתתי לך? ענה לו: נענענתי בו. שאל אותו: האם ברכת או לא? אמר לו: לא. אמר לו הבבא סאלי: בוא אראה לך. פתח לו ערוך לנר של חכם "יקני" מגרמניה רבי יעקב עטלינגר²⁶, וכתוב שם (סוכה תוספת ביכורים סימן תרמ"ח): ראיני אתרוג ממאראקא, והוא טוב מאד עם הפיטס והכל. זה אתרוג ממרוקו. **והנה חכם אשכנזי שמשבח אתרוג מרוקאי, איך לא תברך על אתרוג כזה!?** זה מה שאמר לו בבא סאלי. **אנחנו תמיד הקפדנו לברך על אתרוג מרוקאי.** פעם ניסו לנטוע אותו כאן, ולא יצא טוב. ועכ"פ יש לנו ארבעה אתרוגים האלה: חזון איש, חב"ד, תימן, מרוקו. והסימן שלהם **חת"ם**. שיהיה לכם **גמר חתימה טובה**, אורך ימים ושנות חיים. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

25. כתוב שם "עטטלינגער", וקשה לבטא את המלה הזאת...

שיעורו של מרן הראש"ל הגאון רבנו שלמה משה עמאר שליט"א רבה של ירושלים ת"ו

אלא אדרבה אומר לו: בוודאי שצריך לחזור בתשובה, רק תרגע ותעשה הכל לאט, "הן עוד היום גדול" (בראשית כ"ט ז), והנה יש לך עשרה ימים. בזה הוא דוחה אותו מרגע לרגע ומעת לעת, עד שכל הימים יחלפו "כחלום יעוף" (איוב כ"ח), והוא מאבד את הכל²⁶. **לכן הקב"ה בחר לעשות את המשפט ביום הראשון והשני של עשרת ימי תשובה, שאז הוא יושב על כסא המשפט ושופט את כל הארץ, וממילא הזעזוע והמורא הגדול של היום הזה, יש בהם כדי לנער ולעורר את האדם, ולהביא אותו לידי שינוי בחיים.** ואחרי ההתעוררות הזאת, "התנערי מעפר קומי" (ישעיה נ"ב ב), האדם מתעורר ויכול להמשיך ברוח חדשה. היום כאשר הלב של האדם לא עובד טוב ל"א ולא על אף אחד מישראל, הרופאים נותנים לו כדורים לזה. אבל לפעמים זו סכנה וצריך לתת לו "מכת חשמל", שמזעזעת את הכל. בדרך כלל זה מצליח והלב חוזר לתקן שלו כרגיל. יום המשפט זה כמו מכת חשמל, שהאדם יכול להיות בריה חדשה ולהתחיל מחדש. אבל צריך שיהיה לאדם לב, כי בלי לב אין מה לזעזע בכלל²⁷. והנה כולנו עם לב טוב ב"ה, אוהבי תורה וה' יתברך, רק השגרה והעצלות גורמים לאדם לחשוב שהוא בסדר, ומביאים אותו לשכוח ולהסיח דעתו מן הדרך הישרה. לכן כאשר המשפט בא עם כל נוראותיו, ואנחנו יודעים שזה על החיים, "כי המשפט לאלקים הוא" (דברים א' י"ז), ממילא אדם מזדעזע ויש לו כח להמשיך בזה. ואם אדם שואל: כבר היה המשפט ומה אני יכול לתקן עוד? **לכן הקב"ה תיקן שביום ראש השנה יכתבו וביום הכיפורים יחתמו, ואפילו שכבר כתב בספרים לפניו בכל זאת לא חותם, וכל זמן שלא נחתם אפשר לתקן את זה, "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב"** (אסתר ח"ב), **אבל לפני החתימה עדיין אפשר להשיב את זה.** רבותינו (קידושין מ"ג ע"ב) אומרים: לעולם אדם ירגיש את עצמו בינוני חציו חייב וחציו זכאי, ו"הבינוניים תלויים ועומדים" (ראש השנה ט"ז ע"ב), שיכולים עוד לתקן ולשפר ולשנות מה שנכתב עליהם, כי זה לא נחתם אלא עד יום הכיפורים, וגם אז עדיין אומרים "וכתוב" "כתבנו" וכדו', כי אנחנו יכולים עוד לשפר מה שנכתב, רק בסיומו של היום בשעת הנעילה אומרים "וחתום לחיים טובים כל בני ברייתך".

הקב"ה נתן לנו חסדים גדולים, וצריכים לנצל את זה. אמנם כל החיים של האדם הם הזדמנות וענין של זמן מה, "מה לי מזמן אם לא רצונך" (פיוט ה' נגדך כל האות), אבל ההזדמנות של עשרת ימי תשובה מיוחדת מאד, כי כל רגע בהם שווה כל הון שבעולם, וכאשר האדם רואה לאן הוא הולך ולאן הוא נכנס, צריך ליהזר לשים על לבו את זה. לכן אנחנו צריכים לנצל כל מה שאפשר, כי נשאר רק מעט מהם, וצריכים לחשוב על כל מה שאנחנו עושים בחיים. **אין לנו זמן לשבת ולדבר דברי סרק, אין לנו זמן לשבת ולקרוא שטויות, ואין לנו זמן להתווכח בכל מיני הבליים.** הזמן כולו צריך להיות פנוי לעבודת ה' וללימוד תורה שכל מלה זו מצוה, ולשים לב לתפלה ולברכות, ולחשוב איך להתעלות בימים האלה. זה יכול לתת לנו פתח תקוה למשך השנה²⁸.

26. **רבנו יוסף חיים ע"ה** (ברכת ט"א פ"א מ"א) כותב: **"עת לעשות לה' הפרו תורתך"** (תהלים קי"ט קכ"ו), שאדם שאומר שיש עוד עת בשביל לעשות לה' בסוף מיפר את התורה.
27. רבותינו (ילקוט שמעוני פרשת ואראו ק"ב) אמרו משל לאריה שהחליט ליטול מכס מכל החיות, והנה עבר חמור והתחיל להתחצף ולא רוצה לתת מכס. האריה טרף אותו, וצויה על השועל שינתן אותו לנתחיו ויכין לו לאכול את החמור, ובפרט את הלב. השועל הגיע ללב, לא היה יכול להתאפק ואכל אותו. במ המלך האריה, ושאל אותו: איפה הלב? אמר לו: אדוני, אם היה לו לב לא היה מתחצף אלך....
28. הגאון הצדיק **רבי רפאל עבו ע"ה**, שהיה צדיק גדול ומתנהג בפשטות כאדם פשוט, היה רגיל להתפלל כל שנה כיפור במירון (הוא יליד צפת מכמה דורות), והיה מניח גדול שמתפללים איתו שם. שנתיים הזדמנתי להתפלל איתו, ואני יודע שכל שנה היה דורש לפני הנעילה, ומספר משל נפלא על הפסוק: **"ונפשי בכפי תמיד"** (תהלים קי"ט ק"ט). מה זה נפשי בכפי? וכי הנפש נמצאת ביד של האדם?! אלא משל מלך שעשה סעודה עם השרים הגדולים והוא יושב בראשם, ומי שמגיש לו את האוכל היה

לאט לאט נכנסים לקודש הקדשים

טז. ברשות מורי ורבותי. כבוד **מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאזוז**, ה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, כבריאות גופא ונהורא מעליא, יהי רצון. וברשות כל הקהל הקדוש. שמענו עכשיו **דברי אלקים חיים דברים נפלאים**, בנוגע ליום הכיפורים. הרב התחיל בפיוט "לך אלי", כמה צריך לומר אותו במתון ולשים לב, כי המלים מיוחדות מאד, והניגונים שלו בהתאם למלים. רק שצריך שימת לב לזה. אין דבר שיכול להביא אותנו לאוירה של יום הכיפורים יותר מהפיוט הזה, כי הוא מוציא את האדם מן החול ומכניס אותו אל הקודש, ולאט לאט הוא נכנס לקודש הקדשים, עד שמרגיש שכל האוירה של כיפור חלה על כל אבריו וגידי ממש. ושם מפרט הפלא ופלא.

צריכים לנצל את הימים האלה

יז. בימים האלה שאנחנו מנסים ומשתדלים להתקרב אל ה' ישתבח שמו, צריך לנצל כל רגע וכל שעה. **"רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה"** (אבות פ"ד מ"ב), הוא אומר את זה בכל זמן ובכל שעה, למעט ולצמצם בעסק ולעסוק בתורה. והוא לא מדבר על דברים בטלים לאבד זמן ושיחה של הבל וריק, אלא **אפילו בעסק חשוב של פרנסה, צריך למעט בזה. בימים האלה יש רבים טובים שלא רק ממעטים בעסק, אלא סוגרים את העסקים ממש, והולכים ומתרחקים מכל דיבור, כדי להיות פנויים רק לתורה ולקדושה.** זה דבר גדול. ה' ברחמי נתן לנו את הימים האלה, והחסד הראשון שהודיע לנו **מתי יום הדין כדי שנתכונן לזה.** הימים האלה כבר התמתקו ע"י משה רבנו, שעלה לשמים והתחנן ארבעים יום וארבעים לילה, וכנגדם אנחנו עושים את הארבעים יום, שלושים של אלו ועשרה של ימי תשובה. עשרה ימים האלה עולים על כולם, ועליהם אמרו "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נ"ה ו'), תדרשו את הקב"ה כי הוא קרוב ומתקרב אלינו (ר"ה י"ח ע"א), וקורא לנו בחבה ואהבה, "שובו אלי ואשובה אליכם" (מלאכי ג' ז), כי זה רצונו יתברך, שהרי הוא לא ברא את העולם שיהיה תוהו ובוהו, "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעיה נ"ה י"ח), על כן הקב"ה הקדים את התשובה לפני בריאת העולם (פסחים נ"ד ע"א), ולכאורה אם העולם לא נברא ואין חטאים, "ואדם אין לעבוד את האדמה" (בראשית ב' ה), למה צריך את התשובה? אלא ללמד אותנו **שאלמלא התשובה לא היה העולם מתקיים אפילו שעה אחת**, כי אדם שהיה חוטא מקבל את העונש מיד, שהרי ה' לא ותרן אלא מאריך אפו (ירושלמי שקלים פ"ה ה"א), למה מאריך אפו? כי יש הזדמנות לחזור בתשובה, ואם אין תשובה בעולם לא היה מאריך אפו ח"ו ולא היה קיום לעולם. לכן ה' הקדים רפואה למכה, ואנחנו צריכים לנצל את זה.

"ותיה לדל תקוה ועלתה קפצה פיה"

יח. פעם היתה שאלה מעניינת (ואפשר שכבר דיברו בה): היות ה' עשה אתנו חסד כזה ונתן לנו ימים כאלה, אולי היה ראוי לעשות ראש השנה אחרי עשרת ימי תשובה ויום כיפור, כדי שבימים האלה נתקרב ונחזור בתשובה, "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם" (ויקרא ט"ז ל'), וממילא נבוא טהורים ליום הדין, וה' יתברך החפץ בחיים יכתוב את כולנו לחיים. היום שאנחנו מתחילים בעשרת ימי תשובה וביומיים הראשונים יום הדין, **אדם יכול לומר: כבר שפטו אותי וכתבו מה שצריך להיות לי, ומה יש לעשות עוד!?** אבל חשבתי וראיתי שכל מה שעשה הקב"ה עשה בחכמה והכל לטובתנו, כי הוא יודע את החלישות שלנו, גם בזה שיצר אותנו מיסודות גשמיים עפר מים רוח ואש, והם מושכים אותנו בעבותות חזקים מאד אל החומר התאוות והרצונות, וגם בזה שהיצר הרע שה' עשה אותו הוא מלא תחבולות וכוחות, ובפרט שהוא מאש ואנחנו בשר ודם. לכן אפילו כאשר יגיעו עשרת ימי תשובה, אדם לא יעמוד בזה, בגלל השגרה והתחבולות של היצר הרע. הוא לא אומר לאדם לא לחזור בתשובה,

לבקש מחילה מחבירו ולהתפייס איתו

יט. בימים האלה האדם צריך גם להתבונן אולי חטא למישהו, וא"כ צריך לבקש ממנו מחילה, מלבד מה שצריך לבקש מחילה מהקב"ה כמובן, כי אם אדם לא מפייס את חבירו יום הכיפורים לא עוזר כלום, שהרי על המצוות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר (יומא פ"ה ע"ב). **אדם צריך להיות זהיר בזה, כי לא כולם זוכרים למחול או לא יכולים למחול, או שקשה להם הדבר הזה. מי שכבר הרגיל את עצמו למחול, עושה את זה בלי קשיים בכלל, אבל לא כל אחד יכול לעשות את זה. על כן לא נסמוך על זה, אלא נקיים את ההלכה (ש"ע ס"ו ת"ר ס"א) שאדם שפגע בחבירו צריך לפייס אותו, כי עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עליהם.**

כשאדם פוגע בחבירו הוא פוגע בתורה

כ. הדברים האלה שבין אדם לחבירו, לפעמים אנחנו לא שמים אותם על לב, וזה כמו מצוות שאדם "דש בעקביו", ומרגיש כאילו לא חטא בכלל. ואדרבה זה חמור יותר, כי כאשר אדם מרגיש שחטא סוף סוף לבו מכה אותו והמצפון שלו מתעורר, אבל כאשר הוא חי עם הרגשה שלא חטא זה גרוע יותר, כי הוא לא מחפש תשובה. לכן במקום לשים לב לדברים הפרטיים שלנו, שעם כל הכבוד כמה שיהיו חשובים הכל הבל וריק, צריכים לשפר את מעשינו, כי אנחנו מדברים כאן על החיים. **ואדם שפייס את חבירו, צריך לבקש מחילה גם מהקב"ה, כי כל פגיעה שאדם פוגע בחבירו הן בממונו הן בדיבור והן בכל צורה, הוא פוגע גם בתורה, שהרי עבר בזה על דברי תורה.** אם הוא גונב מחבירו, הרי התורה אמרה "לא תגנובו" (שמות כ"ג א'). ואם הוא שיקר עליו, הרי התורה אמרה "לא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו" (ויקרא י"ט א'). ואם הוא ציער אותו, הרי התורה אמרה "לא תונו איש את עמיתו" (שם כ"ה י"ז).²⁹ וגם יש דברים שחז"ל הפליגו ברעתם, כמו המלבין פני חבירו ברבים והמתכבד בקלון חבירו וכדו', עד שאמרו "המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא" (סנהדרין צ"ט ע"א). לפעמים אדם חושב: מה עשיתי? רק אמרתי לו כך וכך. ואפילו אם מיהוה מוכיח אותו, הוא עוונה: לא עשיתי לו כלום. אבל הוא לא יודע שפגעם באמירה אחת שופך את דמו של חבירו. כתוב בפסוק "שופך דם האדם באדם דמו ישפך" (בראשית ט"ו), ורבונו משה אלשיך ע"ה בפירושו על התורה (תורת משה שם) **כותב שזה המלבין פני חבירו ברבים³⁰, שהוא נקרא "שופך דם האדם באדם", כי שפך את דמו לא בארץ אלא בתוך האדם, שהדם נשפך וירד מהראש והלבין פניו בזה³¹. ומה דינו? "דמו ישפך" רח"ל. וידוע שרבונו הא"י אמר על הפירוש של האלשיך, שזה אחד מהשבעים פנים של התורה (הוא ותלמידיו היו נכנסים בקביעות אלשיך ע"ה)³². אנחנו בעונות גם מדברים לשון הרע, ולא מרגישים בזה. לפעמים כאשר מוכיחים אדם על זה, הוא אומר: וכי שיקרתי?! הלא אמת אמרתי. אבל ההלכה היא שלשון הרע זה כשאומר אמת, ואם משקר הרי זה כבר מוציא שם רע וחמור מאד. לכן אדם צריך לבקש מחילה מחבירו ולפייס אותו על זה.**

מחילה לחבירו - הריחוק הגדול ביותר

כא. אמנם גם אנחנו צריכים להיות רחמנים, ואדם לא יחכה עד שיבואו לבקש ממנו מחילה, אלא יעמוד ויאמר בלב שלם ובנפש חפצה "הריני מוחל וסולח לפלוני", ולא כמו שאומרים את זה לפעמים כגירסא, אלא בלב שלם. ואפילו אם פגעו בו ורמסו אותו ועשו מה שעשו, בכל זאת יאמר: אני מוחל להם. קודם כל, זו רחמנות על אותם אנשים

זקן ורגיל במלאכה, ויודע להגיש כבודו ובהדר. באותו היום הוא הגיע למלך עם צלחת מלאה כל טוב, והיה לו רפיון ביד שהכל נשפך על המלך ונתלכלכו כל בגדיו. זה היה עלבון גדול למלך, אך שחשב להמית אותו ח"ו. האנשים מסביבו התחננו על אותו האיש, ואמרו למלך: הוא משרת ארבע עשרות שנים, ומעולם לא היה לו דבר כזה, אולי לפחות תמתית את הדין שלו. אמר להם: אני אתן לו הזדמנות. הניח לו בכף ידו כוס של שמן, וצויה עליו שיקח אותה מקצה האולם עד למלך, כאשר כל השרים יושבים והמלך בראש. אם תפול טיפה אחת של שמן יהרגו אותו. ואם יצליח הפעם להחזיק את ידו קנה את החיים. לא היתה לו ברירה, וזו הגזירה של המלך. הוא הושיט את ידו בקצה האולם, והניחו לו את הכוס שמן על ידו. הוא מסכן התחיל ללכת לכיוון המלך, והיה מתח גדול לכולם. הגיע למלך, והמלך ברוך את ה' שילו, ואמר לו: זכית בחיים. וכולם שמחו ב"ה. היה שם חכם אחד שביקר אותו על הזכות, ושאל אותו: תגיד לי בבקשה, מה חשבת כשהלכת עם הכוס שמן? אולי על הילדים על האשה על ההורים? אמר לו: אדוני הנכבד, לא חשבתי כלום ולא זכרתי כלום, רק הייתי חושב שהנשמה שלי נמצאת ביד שלי, ואם נופלת טיפה של שמן הרי הלכה הנשמה. בכל הדרך שהלכתי לא הסחתי דעתי מהנשמה, וה' עזר לי להצליח בזה. רבי רפאל ע"ה היה אומר את זה בשעת הנעילה, וחשבתי היום באחת הדרשות שיה שייך גם לימים האלה.

29. ואמרו חכמים (בבא מציעא י"ח ע"ב) שאונאת דברים קשה מאונאת ממון, שנאמר בה "ויראת מאלקיך" (שם), מה שלא נאמר באונאת ממון.

30. אמנם בגמרא (סנהדרין כ"ג ע"ב) אומרת "אזיל סומקא ואתי חירורא", כאשר האדם מתבה ומתבייש דם האדם" העובר, "באדם" בתוך האמא שלו. אבל זו לא ההלכה.

31. הגמרא (בבא מציעא נ"ח ע"ב) אומרת "אזיל סומקא ואתי חירורא", כאשר האדם מתבה ומתבייש דמו מתחמם בקרבו, ורואים את פניו אדומים, כי הדם עלה לפניו, אבל היות ועלה לא בדרך טבעית הוא חוזר ויורד משם. זה הפשט במה שאמרו "המלבין", שעושה פניו לבנים מרוב שבייש אותו.

32. העולם חושב שהאלשיך היה רק "גדול הדרשנים", אבל באמת הוא היה גדול הדור, גדול התלמידים של מרן וגדול הדור אחריו. מהר"ט בשו"ת שלו (תאה"ע סימן ב') כתב: "ושני גדולי הדור שלפנינו, רבי משה אלשיך ורבי שלמה סאגיש". והקדים את הרב אלשיך. מהר"ט היה ממש קרוב אליהם, שהיה היה בנו של המב"ש שהיה חבירו של מרן, וא"כ הוא כמעט בן גילם וקורא להם "שני גדולי הדור". מי שרואה את התשובות שלו זה "מפליא לעשות", והפירושים שלו ידועים ומפורסמים.

שלא יענשו ח"ו. ודבר שני, זו גם טובה גדולה וחסד גדול שבבילנו. תמיד הייתי רגיל לומר בשבת שובה כאן, שאחד הדברים שמרוויחים בו רווח גדול מיד, זה כאשר אדם מוחל ומוותר אפילו על פגיעות קשות, למה? כי על מה הוא מוחל בכלל? בגלל שפגעו בו או עשו לו כך וכך וכדו', והרי כל זה ענייני העולם הזה הבל וריק ולא דברים נצחיים, ובכל זאת הוא זוכה בזה שה' מוחל לו על פשעיו, "כל המעביר על מדותיו מעבירם לו על כל פשעיו" (ראש השנה י"ז ע"א), איפה ישיג דבר כזה?! רבותינו (ב"ק נ' סעי"א) אמרו: כל האומר הקב"ה ותן - יוותרו חייו, ואילו כאן היות ומדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה (סנהדרין צ"ב ע"א), כאשר האדם מוחל אפילו שפגעו בו שלא כדין ולא חייב למחול, כביכול הוא מחייב שיהיה לו ג"כ מחילה וסליחה³³. ואדרבה אם קורה שפגעו בו פגיעה חמורה מאד, יאמר: אולי היה חיוב מסויים ח"ו, ומהשמים זימנו לי את הפגיעה הזאת, כדי שאוותר ואזכה בחיים. וכי אדם יכול לדעת?! הרי הכל מכוון מאתו יתברך, והוא חפץ בחיים³⁴. על כן לא ימאס ולא יקוץ בתוכחת ה' יתברך, כי זו אחת התוכחות ומכפר מאד. ואם אדם מוסיף גם את המחילה שמוחל לחבירו, בוודאי שזה תיקון גדול.

המלך קורא לנו בתוך המשפט

כב. אנחנו כבר נשפטנו ביום ראש השנה, ומקוים לה' ולישועתו שכתב את כל בני בריתו לחיים טובים ולשלום. עכשיו אנחנו עומדים לפני החתימה. היצר הרע טוען לאדם: הנה עברו כבר כמה ראשי שנים, ולא היה כלום, אתה חי וכולם חיים, "חיים כולכם היום" (דברים ד' ד), אבל תתבונן כמה הלכו רק בשנה האחרונה. ומה היצר הרע אומר על זה? פלוני היה זקן וכי יחיה לעולם?! הרי יש לו כבר מאה שנה. אבל תראה כמה תינוקים הלכו בבריכות ובמכוניות, "מי באש ומי במים". כמה צעירים ובעלי כח וגבורה לא הגיעו לגילם. וכי נהרגו באותו היום?! כבר בראש השנה נכתבו וביום הכפורים נחתמו, ומאז נקבע להם היום השעה הרגע והזמן בדיוק. הרגליים של האדם, הם אחראים להביא אותו לאותו מקום, "רגליו דבר איניש אינון ערבין ליה" (סוכה נ"ג ע"א). האדם לא יודע מה נכתב, ואין מי שיודע את זה. לכן חייבים להתחנן, "ותבוא לפני המלך ותפול לפני רגליו ותבך ותתחנן לו" (אסתר ח' א'), לבוא לפני המלך המשפט ישמח שמו, הוא המלך והוא המשפט והוא עומד ושופט, ועדיין כולו חרמתי וחסדים. **המלך קורא לנו בתוך המשפט: "שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל" (יחזקאל ל"א א'), "חי אני נאום ה' א' אחרון במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו ויחיה" (שם). אני לא חפץ במות הרשע ואני רוצה לתת לו חיים, למה? כי יש תקוה שישוב בתשובה. לכן צריך לנצל את ההזדמנות הזאת שה' קרוב ומצוי, ואז נבוא ליום הכפורים בשלים ונכונים ליום הגדול הזה, ובעיצומו של יום כל רגע הולך ומוסיף בחסד וברחמים**

הקב"ה יתן חיים טובים וארוכים לכל עם ישראל, וישמור לנו את חכמי ישראל, ומרן בראשנו, שה' ישמור אותם בריא אולם וחזק, וימשיך לתת שיעורים תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, ולכתוב ספרים להאיר עיני חכמי ישראל, עד בוא משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן ואמן.

ברשות מרן שליט"א. מי שברך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, משה אהרן יוסף דוד ושלמה אליהו הנביא ואלישע הנביא, וכל הקהלות הקדושות התמימות והישרות, בכללם הוא יברך וישמור וינצור ויעזור ויחזק את כל הקהל הקדוש הזה, את אשר ישנו פה ואלה ששומעים במקומות אחרים. הקב"ה יברך אתכם, וימלא כל משאלות לבכם לטובה ולברכה, ויבטל מעליכם כל גזירות קשות ורעות, ויגזור עליכם גזרות טובות, ישועות ונחמות. וישמור אתכם מעין רעה, ומיצר הרע, ומפגע רע, ומכל דבר רע, וירפא רפואה שלימה לכל תחלואיכם, ויתמיד בריאותכם, ויצליח פרנסתכם. ותזכו לגדל בניכם ובנותיכם לתורה ולמצוות לחופה ולמעשים טובים. ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, ויברך אתכם כאשר דבר לכם" (דברים א' א'). ויכתבכם בספר החיים והשלום, בספר גאולה וישועה, ונזכה כולנו לביאת המשיח, בשובה ונחת, ונאמר אמן.

33. יהודי אחד תלמיד של החפץ חיים, היה בא אצלנו לבית הכנסת מגן דוד (פעם אפיימים בשנה), ויש לו מוסד בחיפה והיה בא לעשות מגבית שם. שנה אחת הוא בא בשבת שובה, ולפני התפלה אמרתי לו: בבקשה כבודו ידרוש היום. אמר לי: אני לא דרשן. אמרתי לו: אע"פ כן, אני לא יודע אם כבודו דרשן או לא, אבל בכל זאת כבודו למד כמה שנים אצל החפץ חיים, יעשה אתנו חסד וינסה לזכור מה הוא היה אומר בשבת שובה, ומה שיאמר זה יהיה לתועלת כמובן. מה אתה? הוא אמר בדיוק את הדבר הזה, שבכל שבת שובה החפץ חיים היה אומר: אין עסק משתלם יותר מהעסק הזה, כי דרכם של העסקים שאדם קונה בזול ורוצה למכור ביוקר כדי להרוויח מזה פי שנים או פי שלוש, אבל כל זה לא שוה כנגד הרווח הזה, כי כאן אדם מוותר על הבלים ודברים ריקים, ומרויח את מחילתו וסליחתו של הקב"ה, ומרויח את החיים, ומי יודע אולי בזכות זה הוא יחיה.

34. אמרו לי בשם רבי משה קורדובי"ר זצוק"ל זיע"א, שמי שקורה לו בזיון גדול בפומבי ישמח בזה, כי סימן שהיתה עליו גזירת מיתה וה' רצה לכפר לו, אבל בשביל לכפר הקב"ה נותן תחליף לזה, ומה שיכול להחליף מיתה זה רק בזיון בפומבי.

העלון הבא יופיע בעד"ה בשבת פרשת נח

עלייה לרגל והקבלת פני רב

למורנו ורבנו מרן פוסק הדור
הראשון לציון רבה של ירושלים הגאון הגדול

הרב **שלמה משה עמאר שליט"א**

המעמד יתקיים אי"ה
ביום רביעי ב' דחזה"מ סוכות
י"ז תשרי תש"פ (16.10.19)

באולם סנהדרין
(סמוך לסמינר הישן)
רח' מנחת יצחק 23, ירושלים.

גדול הזמר
החסידי
ר' שלמה כהן
בליווי תזמורתו
המורחבת של
עמי כהן

הפייטן
ר' משה לוק
בליווי תזמורת
אנדלוסית

בהשתתפות
רבנו ותלמידהון
ואישי ציבור

בין השעות
15:00-20:00

עזרת נשים במקום

בית נאמן לילדים
מתוך שיעוריו של רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א
לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאוזז ע"ה

גילוי 137

א' בתמונה?

תשובה ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 23.
בין הפתורים נכונה יוגרל פרס (חובה לציין שם וכתובת)

עורכי הרחוק שליט"א

הלכה נאמנה

א. צריך שהשדרה של הלולב תהיה גבוהה טפח מעל ההדס והערבה, ואם אדם רואה שההדס והערבה ארוכים מדי, אז לא יתחב איתם מלמעלה, אלא יתחב אותם מלמטה. וצריך לכתחלה לשמור על הלבולב שלמעלה (בערב) שלא יהיה קטום אפילו כל שהוא, וצריך להקפיד בזה. (גליון 33 שבטעות הוגדר בנדפס כגליון 32) אות כ"ז.

ב. קדאי לברך על הלולב בתוך הספה, וזה על פי הסוד (הקבלה). אבא זצ"ל אמר לי: אני אביא לך לזה מקור מהתורה. התפלאתי: מקור מהתורה? אמר לי: הנה הפסוק אומר "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר פת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל" (ויקרא פרק כ"ג פסוק מ'), ואחר כך ממשיך: "בפסחת תשבּו שבַעַת ימים" (שם פסוק מ"ב), ולכאורה צריך להתחיל "בפסחת תשבּו" לפני הלולב, כי בספה מתחילים בלילה ואלו הלולב זה ביום, אלא זה רמז "ולקחתם לכם" בזמן ש"תשבּו שבַעַת". ומצאתי רמז יותר

יפה וכמעט מפורש, המשנה (סוכה דף ל"ח עמוד א') אומרת: "מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב לטל, כשבא לביתו טל על שלחנו". ולכאורה מה אכפת לנו אם טל על שלחנו או לא? תאמר, יבוא לביתו טל את הלולב ויברך עליו. אלא משמע שהיו לוקחים את הלולב בספה, כי איפה נמצא השלחן שלו? בספה. המשנה ברורה (סימן תרנ"א סעיף קטן ל"ד ובשער הציון שם) קתב שעל פי הקבלה צריך לברך על ארבעת המינים בספה לפני התפלה, אבל זה לא בדייק, כי בשער הפגנות [תורת רבנו הא"י], שכתב בתלמודו רבנו חיים ויטאל] כתב שאם יש ספה בבית הפנסת, תטל את הלולב שם כשיגיע הזמן בדייק (והמשנה ברורה לא היה לו ספר שער הפגנות). ולכן לא צריך לברך בספה לפני התפלה, אלא רק אם אין ספה בבית הפנסת, אבל אם יש בבית הפנסת אז עדיף לברך בשעה שמיגיע הזמן, כלומר אחרי שגמרו תזרת הש"ץ של תפלת שחרית הולכים לספה ומברכים שם

למען תספר

קדאי שכל אחד יהיה בקי במסכת אחת על בריה
יש ספור מיוחד על הגר"א, שפעם אמר לתלמידיו: "קדאי שכל אחד יהיה בקי במסכת אחת על בריה, כדי שאם הוא יהיה בדרך ויכל לקום יוכל לכתוב בדרך" אחד התלמידים החליט ללמוד מסכת סנה, שיש בה חמשים וששה דפים (פחות אחד), ושנו הרבה, עד שנבחו אצל החברים שלו וידע אותה בעל פה מלה מלה. והנה בחל המועד סכות בא לפני הגר"א, ואמר לו: "כבוד הרב, אני יודע כל מסכת סנה בעל פה", שאל אותו: "אתה יודע אותה היטב?" אמר לו: "כן, נכתבתי אצל חברי מלה במלה ושמעו אותי". שאל אותו: "כמה מחלוקות יש במסכת בין רבי מאיר לרבי יהודה ובין רב חסדא לרבה בר רב הונא ובין רב לשמואל ובין אבאי לרבא?" אמר לו התלמיד: "לא שננתי ככה..." אז הגר"א בעצמו התחיל לספר את כל המחלוקות בעל פה, והוא "מזויר" מחלקת אחרי מחלקת עם כל הפרטים, כי היה לו מוח מיוחד. ובסוף הספור שם כתוב שהגר"א מנה תשעים ואחת סכות ושמונים ותמש סכות פסולות (מהמקרא והפוסקים), אבל עד היום לא מצאו תשעים ואחת סכות כשרות במקרא ופוסקים, אלא רק ארבעים בערך ולא יותר מזה, מי יכול למצוא את החידה הזאת! (גליון 83 אות כ"ח).

חידה

אלו הם אתרוגי "חתם"?

תשובה לחידה נמצאת בעלון הנוכחי
תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שלוחה 21 (חובה לציין שם וכתובת). נא לשלוח התשובות עד יום שני בערב
פתרונות מיליון קוראים:
מתרון החידה: דבריו כשם משמחתו. האנון רבי אמרים זלמן מרגליות [מחבר ספר מטה אמרים, בית אמרים, יד אמרים ועוד]. כל דבריו במרגליות. הוזה: שלה סעודן - אופקים
פתרון מי בתמונה: מורנו האנון הדיק רבי מרץ מימון זצ"ל (רב אוורי מרחבים, נפטר בשנת תשס"ג). הוזה: שי לוי - אשדוד

ידע תדע

האשפזיון

חל ביום שני, ואם כן פסח אשתקד [=שנה שעברה] חל ביום שבת, למה? כי יש לנו כלל: **א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ**, כלומר **א'** של פסח זה אותו יום של תשעה באב, **ב'** של פסח זה אותו יום של שבועות, **ג'** של פסח זה אותו יום של ראש השנה, **ד'** של פסח זה אותו יום של קריאת התורה (שמחת תורה), **ה'** של פסח זה אותו יום של פסח זה אותו יום של פורים. אז אם ראש השנה חל ביום שני, הרי באותו יום חל שלישי של פסח בשנה שעברה, ואם כן פסח חל שלשה ימים אחרונים שנה ביום שבת. **משה רבנו נפטר בשבעה באדר** (כך מפורש בגמרא ומוכח מהפוסקים), ומתי חל שבעה באדר בשנה שעברה (התש"ט)? באותו יום שחל פורים (כי יש הפרש שבוע ביניהם), ומתי חל פורים? באותו יום שחל יום שלישי של פסח (כמו שאמרנו ו"פ), ומתי חל יום שלישי של פסח? אם פסח חל בשבת (כמו שאמרנו קודם) אז יום שלישי של פסח חל אחרי ששה ימים שנה ביום חמישי, ואם כן פורים ושבעה באדר של שנת תשע"ט חלו ביום חמישי. ועכשו בואו נחשב את חג הסוכות שלנו השנה: החג מתחיל ביום שני, אז יום שלישי ורביעי זה אברהם יצחק ועקב ויום חמישי זה משה בדייק. אבל אם פדעת הליטאים שמכניסים את יוסף באמצע, הרי התבלבל החשבון (ואחר כך אהרן הכהן שיום פטירתו ביום א' באב כמפורש בתורה במדבר פרק ל"ג פסוק ל"ח), ובשנה שעברה חל א' באב ביום ששי, כיום האשפזיא של אהרן השנה שחל ביום ששי וכן יוד נפטר בשבועות פתוב בירושלמי (חיגה פרק ב' הלכה ג'), ושבועות חל בשנה שעברה ביום ראשון, וכן יום האשפזיא שלו הוא ביום ראשון).

א. מרן החיד"א (מורה באבע אות רפ"ט) **כותב לשנים פסא ומעיל מפאר בספה לכבוד האשפזיון**, ונוהגים לשנים טלית וספר על הפסא. לפעמים הפסא קטנה מאד, אז איפה שמנים את הפסא של האשפזיון? תלוי בספה למעלה. אבל היום ברוח השם יש הרחבה, ואתה יכול לשנים את הפסא למטה, אבל לא ישב עליו כי הוא מיוחד בשביל האשפזיון. החיד"א שם מביא מקור לזה מדברי האחר (פרשת לך לך דף צ"ג ע"א) על ברית מילה, שמביאים פסא וואמרים, זה פסא של אלה, וכתוב בהר שם: "אי לא מתקנין ליה פסא, לא אתי", כלומר אם לא מכניס לך פסא הוא לא בא לברית. ולכן גם כאן עושים לאשפזיון פסא כדי שביבאו לסכה. **ב. איך הסדר של האשפזיון?** אנחנו הספרדים וגם החסידים עושים ככה: **אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד**. ויוסף הוא שש"י (וזה על פי סדר המדות "חסד בגדה תפארת נצח הוד יסוד מלכות"). ואלו הליטאים הולכים לפי סדר הדורות: **אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן, דוד**. אין ראיה לא לכאן ולא לכאן (אבל ראיתי בשם הגאון רבי מאיר שפידיא זצ"ל שהביא סמוך מהמקרא (סוכה נ"ה ע"א) שביום שלישי של חל המועד (יום רביעי של סכות) היה הלויים אומרים: מי קיים לך עם מרעים, וזה פסוק שפירש על פטירת משה רבנו (בגמרא סוטה דף ע"ב). ולעמית זה ביום חמישי של חל המועד (יום ששי של סכות) אומרים: הסיודי מסבל שמכו, וזה מדבר ביוסף הצדיק...).

אבל ראיתי רמז נפלא בשם הגאון דברי חיים מצאנז, שאמר שבכל שנה יום ההלולא של אותו צדיק זה יום האשפזיא שלו. אמנם אין לנו תאריך הפטירה של כל שבעת האשפזיון, אבל יש לנו של שלשה מהם: משה אהרן ודוד. בואו נזכר: בשנה זו (התש"פ) ראש השנה